

PRZEMOC JAKO ZAGROŻENIE
BEZPIECZEŃSTWA WSPÓŁCZESNEJ RODZINY
NA PRZYKŁADZIE POWIATU PRZEMYSKIEGO
W LATACH 2015–2018

VIOLENCE AS A THREAT OF SAFETY OF THE
CONTEMPORARY FAMILY ON THE EXAMPLE
OF PRZEMYSKI DISTRICT IN 2015–2018

Krzysztof ŻOŁYNIAK*

ABSTRACT

In the modern world we are observing more and more new threats to the proper functioning of the family. One of them, which is not new, but rather intensified and more and more perceived in the social space, is devoted to this article. Domestic violence, because this is the case, is undoubtedly the worst type of violence and the most harmful, because it is experienced from the closest people who we should receive love, goodness and understanding.

The article presents the complexity of the problem of intra-family violence. It presents the concept of violence, the form of harm and its influence on the functioning of the family. The issues are related to the process of counteracting domestic violence are pointed out, the forms of helping victims of violence by social organizations and therapeutic centers, as well as actions against perpetrators of domestic violence are emphasized.

* Ks. dr Krzysztof Żołyński, Miejski Zespół Szkół nr 3 w Krośnie; correspondence address: ul. ks. St. Decowskiego 2, 38-401 Krosno, Poland

It also shows the scale of domestic violence which occurs, and an analysis of the assistance activity provided in 2015–2018 in Przemyśl district, which was based on reports of institutions helping victims and perpetrators of domestic violence. We should consider what needs to be changed to better protect families against violence and reduce its scale. Domestic violence is a big problem and a threat to the proper functioning of the family, so coherent actions of different institutions are needed to achieve the intended goal.

KEYWORDS

family, dysfunctionality, violence, victim, perpetrator

ABSTRAKT

We współczesnym świecie obserwujemy coraz to nowsze zagrożenia dla właściwego funkcjonowania rodziny. Jednym z nich, które nie jest nowe, ale ulegające intensyfikacji i coraz bardziej dostrzegane w przestrzeni społecznej, poświęcony jest niniejszy artykuł. Przemoc domowa jest niewątpliwie najgorszym i najbardziej szkodliwym rodzajem przemocy, bowiem doświadczana jest ze strony najbliższych osób, od których powinno się dostawać miłość, dobro i zrozumienie.

Artykuł przedstawia złożoność problematyki dotyczącej przemocy wewnątrzrodzinnej. Omówiono w nim pojęcie przemocy, formy krzywdzenia ofiar oraz wpływ takich zachowań na funkcjonowanie rodziny. Wskazano zagadnienia związane z procesem przeciwdziałania przemocy w rodzinie, zaakcentowano formy niesienia pomocy ofiarom przez organizacje społeczne i ośrodki terapeutyczne oraz przedstawiono możliwe działania wobec sprawców. Ukazano również skalę występowania problemu przemocy domowej oraz dokonano analizy działalności pomocowej w latach 2015–2018 w powiecie przemyskim na podstawie sprawozdań instytucji pomagających ofiarom i sprawcom przemocy w rodzinie. Autor wskazuje, że należy się zastanowić, co trzeba zmienić, aby skuteczniej chronić rodziny przed przemocą oraz zmniejszyć jej skalę. Przemoc domowa jest dużym problemem i zagrożeniem dla prawidłowego funkcjonowania rodziny, więc potrzebne są spójne działania różnych instytucji, aby osiągnąć zamierzony cel.

SŁOWA KLUCZOWE

rodzina, dysfunkcyjność, przemoc, ofiara, sprawca

WPROWADZENIE

Rodzina, dom rodzinny to w powszechnym mniemaniu bezpieczny azyl, gwarantujący pewność, że nic złego nikogo tu nie spotka. „Rodzina jest najważniejszym środowiskiem w życiu człowieka, kształtującym osobowość, system wartości, poglądy i styl życia. Ważną rolę w prawidłowo funkcjonującej rodzinie odgrywają wzajemne relacje pomiędzy rodzicami, oparte na miłości i zrozumieniu. W przypadku dezorganizacji rodzina nie jest w stanie realizować podstawowych zadań, role wewnątrzrodzinne ulegają zaburzeniu, łamane są reguły, a zachowania poszczególnych członków rodziny stają się coraz bardziej niezgodne z normami prawnymi i moralnymi oraz oczekiwaniami społecznymi”¹.

PRZEMOC JAKO ZJAWISKO ZAGRAŻAJĄCE PRAWIDŁOWEMU FUNKCJONOWANIU RODZINY

Istnieje szereg różnych definicji opisujących rodzinę, np. jako konfigurację jednostek powiązanych ze sobą przez małżeństwo lub adopcję, podlegającą wraz z biegiem czasu procesom tworzenia, rozwoju, konsolidacji, kurczenia się i rozwiązywania². Inne definicje odnoszą się do społecznej akceptacji trwałego obcowania płciowego. Jeszcze inne podkreślają instytucjonalną formę małżeństwa, poprzez którą powstaje system pokrewieństwa i dziedziczenia. Rodzina to także podmiot gospodarujący, to znaczy zapewniający swym członkom utrzymanie i opiekę, zaspokajający ich potrzeby materialne i przygotowujący dzieci do samodzielnego życia. Wyróżniają wspólnota mieszkaniowa, tworząca najczęściej jedno gospodarstwo domowe. Rodzina jest też najważniejszą instytucją przekazującą podstawowy zręb dziedzictwa kulturowego szerszych zbiorowości³. Najogólniej rodzinę definiuje się jako podstawową komórkę społeczeństwa ze względu na spełniane przez nią funkcje prokreacyjne, bytowo-opiekuńcze i socjalizacyjne. Rodzinę stanowi grupa osób zależnych od siebie w zaspokajaniu swoich potrzeb uczuciowych, społecznych i duchowych⁴.

Obecnie polskiej rodzinie przypadło funkcjonować w bardzo trudnym czasie. Coraz częściej mówi się o wielu problemach, kryzysach i dysfunk-

¹ *Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2017–2020 w Gminie Sarnaki*, s. 2.

² J. Auleytner, K. Głąbicka, *Polityka społeczna pomiędzy opiekuńczością a pomocniczością*, Warszawa 2000, s. 173.

³ F. Adamski, *Rodzina. Wymiar społeczno-kulturowy*, Kraków 2002, s. 27.

⁴ J. Szczepański, *Elementarne pojęcia socjologii*, Warszawa 1970, s. 300.

cyjach w rodzinie. Maria Ryś stwierdza, że: „dysfunkcja rodziny, a więc defektywne jej funkcjonowanie, w większym lub mniejszym stopniu dotyczy – przynajmniej przejściowo – wielu rodzin. Łagodne dysfunkcje nie dyskredytują jeszcze rodziny. Jeśli dysfunkcyjność przekracza określone granice, zaczynają się poważne problemy emocjonalne, uzależnienia, współuzależnienia, zachowania autodestrukcyjne, zaburzenia osobowości, a nawet przemoc”⁵. W tym kontekście warto dokonać analizy przemocy jako jednej z form dysfunkcji rodziny zagrażających prawidłowemu jej funkcjonowaniu.

Określenie „przemoc w rodzinie” na stałe weszło do powszechnego użytku. Używa się go wymiennie z określeniem „przemoc domowa” i wynika to bardziej z różnic w tłumaczeniach tego sformułowania z języka angielskiego (*domestic violence*) niż z faktycznej różnicy znaczeniowej. Z naukowego punktu widzenia pojęcie przemocy w rodzinie będzie różnie definiowane i będzie miało odmienne znaczenia w zależności od tego, z jaką dyscypliną nauki mamy do czynienia. Już samo zdefiniowanie poszczególnych sformułowań składających się na definicję przemocy i rodziny nastęrcza wielu problemów.

Anna Lipowska-Teutsch zjawisko przemocy określa jako „zespół atakujących, nadzorujących i kontrolujących zachowań, obejmujących przemoc fizyczną, przemoc seksualną i przemoc emocjonalną. Jest to spójna całość, ciąg zachowań o charakterze zamierzonym i instrumentalnym, których celem jest zniewolenie ofiary, wyeliminowanie jej suwerennych myśli i działań, podporządkowanie jej żądaniom i potrzebom sprawcy. Nie są to zachowania wymykające się spod kontroli, wybuchy emocji. Sprawca często demonstruje złość po to, by ofiarę zastraszyć, jednocześnie z rozmysłem wybierając miejsce i czas ataku tak, aby był jak najszybciej skuteczny i jak najmniej ryzykowny”⁶.

Antoni Olak przyjmuje za Ireną Pospiszyl, że przemocą nazywamy wszelkie nieprzypadkowe akty godzące w osobistą wolność jednostki lub przyczyniające się do fizycznej lub psychicznej szkody osoby, wykraczające poza społeczne zasady wzajemnych relacji⁷.

⁵ M. Ryś, *Psychologiczne źródła dysfunkcji w małżeństwie i rodzinie*, [w:] *Rodzina polska u progu trzeciego tysiąclecia: materiały z sympozjum zorganizowanego przez Instytut Socjologii UKSW w dniach 17–18 listopada 2001 roku*, W. Majkowski (red.), Warszawa 2003, s. 85.

⁶ A. Lipowska-Teutsch, *Wychować, wyleczyć, wyzwolić*, Warszawa 1998, s. 12.

⁷ A. Olak, *Zjawisko przemocy w rodzinie*, Rzeszów 2007, s. 22.

Przemoc to także wykorzystanie przez sprawcę przewagi w kontaktach międzyludzkich, aby realizować swe własne cele. Dokonuje się to przez naruszenie praw osobistych drugiego człowieka, manipulowanie nim, nie liczenie się z jego dobrem, powodowaniem cierpienia⁸.

Zgodnie z art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie⁹ przemoc w rodzinie to: „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób wymienionych w pkt 1, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”.

Z kolei zgodnie z art. 3 Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej¹⁰ (dalej: CETS 210) przemoc domowa oznacza „wszelkie akty przemocy fizycznej, seksualnej, psychologicznej lub ekonomicznej zdarzające się w rodzinie lub gospodarstwie domowym, lub między byłymi, lub obecnymi małżonkami, lub partnerami, niezależnie od tego, czy sprawca i ofiara dzielą lub dzielili miejsce zamieszkania, czy nie”.

Zarówno prawo, jak i inne dziedziny wiedzy, np. psychologia, różnią takie rodzaje przemocy jak: przemoc fizyczna, przemoc psychiczna, przemoc seksualna, przemoc ekonomiczna oraz zaniedbanie¹¹. Prawo wprowadza taki podział m.in. w CETS 210. W art. 3 pkt b tego dokumentu wymienia się cztery formy przemocy domowej: fizyczną, psychologiczną, seksualną i ekonomiczną. Podział ten ma swoje źródło w rozróżnieniu metody postępowania przyjętej przez sprawcę przemocy w celu zdominowania i podporządkowania sobie osoby doznającej przemocy¹².

⁸ I. Pospiszyl, *Przemoc w rodzinie*, [w:] *Resocjalizacja*, t. 2, B. Urban, J.M. Stanik (red.), Warszawa 2007, 57.

⁹ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. 2005 nr 180, poz. 1493).

¹⁰ Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, sporządzona w Stambule dnia 11 maja 2011 r. (Dz. U. 2015 poz. 961).

¹¹ W prawie rodzinnym rozpoznaje się również nadopiekuńczość jako formę ograniczania możliwości rozwoju i poszanowania integralności osoby.

¹² G. Wrona, *Konflikt a przemoc. Zastosowanie art. 207 §1 kk w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie*, Warszawa 2016, s. 9.

Kiedy mówimy o przemocy w rodzinie, w pierwszej chwili nasuwa się nam na myśl obraz mężów bijących żony. Tymczasem przemoc domowa może być wielokierunkowa, co oznacza, że ofiarami aktów przemocy niekoniecznie muszą być żony. Przemoc domowa to przede wszystkim intencjonalny i przemyślany akt agresji mający na celu skrzywdzenie innej osoby. Może być skierowany do dzieci, współmałżonków i partnerów seksualnych, rodziców. Wynika więc z tego, „że przemocy domowej mogą dokonywać nie tylko mężczyźni w stosunku do swoich żon i dzieci, ale też kobiety wobec swoich mężów, dzieci i wnuki wobec dziadków, dzieci wobec siebie nawzajem, a nawet starsze, nastoletnie dzieci wobec swoich rodziców”¹³.

Nie istnieje spójna koncepcja wyjaśniająca zjawisko przemocy. Poszczególne teorie koncentrują się wokół różnych czynników ryzyka, które mogą zwiększyć lub zmniejszyć występowanie przemocy.

Jedną z koncepcji tłumaczących przemoc domową jest teoria dostępności zasobów Williama Gooda, według którego system rodzinny opiera się do pewnego stopnia na sile bądź groźbie jej użycia. Użycie przemocy zaś zależy od zasobów, jakimi może rozporządzać każdy członek systemu rodzinnego. „Im więcej zasobów jest w jego posiadaniu, tym więcej siły może użyć, choć w rzeczywistości używa jej mniej. Wynika z tego, że ci, którzy dysponują najmniejszymi zasobami, najczęściej uciekają się w stosunkach rodzinnych do przemocy fizycznej. Inaczej mówiąc, kiedy na przykład mężowie tracą środki finansowe z powodu utraty pracy, zaczynają stosować wobec swoich żon przemoc. Brak zasobów generuje brutalne działanie”¹⁴.

Zastosowanie tej teorii ma uzasadnienie w zaprezentowanej w artykule analizie, będącej próbą dokonania ogólnej charakterystyki powiatu przemyskiego.

POMOC OFIAROM ORAZ DZIAŁANIA WOBEC SPRAWCÓW PRZEMOCY W RODZINIE

Mimo że w relacjach międzyludzkich przemoc istniała od zawsze, to o przemocy w rodzinie mówiono niewiele, jakby nie postrzegając jej jako poważnego zaburzenia w funkcjonowaniu rodziny – takiego, które

¹³ T. Szlendak, *Socjologia rodziny. Ewolucja, historia i zróżnicowanie*, Warszawa 2012, s. 274.

¹⁴ *Ibidem*, s. 279–280.

proceedzi do powaźnych naruszeń norm moralnych i prawnych, tragicznych skutków psychologicznych, a w skrajnych przypadkach do okaleczeń czy zabójstw. Przemoc nieuchronnie powoduje poczucie bezradności, co nie pozwala osobie krzywdzonej na znalezienie prostych wyjść z sytuacji, w której się znalazła.

Pomoc ofiarom i sprawcom przemocy w rodzinie realizowana jest przez instytucje i służby, które zgodnie ze swoimi kompetencjami wynikającymi z ustawowych umocowań ingerują w przypadkach stwierdzenia takiej przemocy. Spośród instytucji pomagających ofiarom na poziomie lokalnym należy wymienić obok Policji, sądu i prokuratury również miejskie i gminne ośrodki pomocy społecznej, gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych¹⁵, miejskie ośrodki zapobiegania uzależnieniom, powiatowe centra pomocy rodzinie, specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie¹⁶, ośrodki pomocy medycznej, organizacje pozarządowe, powiatowe zespoły interwencji kryzysowej, poradnie psychologiczno-pedagogiczne.

Zmniejszanie rozmiarów przemocy w rodzinach i pomaganie ofiarom jest nadrzędnym celem, który powinien łączyć działania wymienionych instytucji i służb. Takim przykładem jest w Polsce procedura „Niebieskie Karty”, określana jako model postępowania interwencyjno-pomocniczego, wskazanego przez znowelizowaną w 2010 roku ustawę o przeciwdziałaniu

¹⁵ Gminna komisja rozwiązywania problemów alkoholowych (GKRPA) – społeczna komisja działająca na podstawie Ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. 2018 poz. 2137).

¹⁶ Specjalistyczny ośrodek wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie (SOW) jest miejscem pobytu całodobowego o zasięgu ponadlokalnym, ogólnopolskim. Przeznaczony jest wyłącznie dla osób doznających przemocy w rodzinie, które z różnych względów nie mogą przebywać w środowisku rodzinnym. W powiecie przemyskim SOW funkcjonuje jako zadanie zlecone z poziomu administracji rządowej i realizowane zgodnie z Ustawą z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy (Dz. U. 2005 nr 180, poz. 1493 z późn. zm.); Dz. U. 2009 nr 206, poz. 1589 oraz Dz. U. 2010 nr 28, poz. 146 i nr 125, poz. 842) oraz Rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływanie korekcyjno-edukacyjne (Dz. U. 2011 nr 50, poz. 259).

przemocy w rodzinie oraz rozporządzenie Rady Ministrów z 13 września 2011 roku¹⁷.

Programy przeciwdziałania przemocy w rodzinie przewidują oddzielną terapię dla ofiar i sprawców przemocy. Wynika to z założenia, że przemoc jest problemem sprawcy, a nie związku. Dla osoby stosującej przemoc zmiana postępowania jest perspektywą odległą, a tym samym niejednokrotnie trudną do zaakceptowania. Dlatego też, aby działania wynikające z programu skierowanego do sprawcy przemocy były możliwe do wprowadzenia i skuteczne, niezbędne jest zaistnienie potrzeby zmiany u sprawcy. O tym, czy sprawca zmienił swoje zachowanie, może powiedzieć tylko sama ofiara przemocy¹⁸.

Najczęściej ofiarom przemocy w rodzinie pomaga zespół interdyscyplinarny¹⁹. W jego skład wchodzi zwykle: psycholog, policjant, pracownik socjalny, prawnik, pedagog, członek gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, lekarz, przedstawiciel organizacji pozarządowej, a także kurator sądowy. Zespół interdyscyplinarny, którego podstawowym zadaniem jest przeprowadzenie szczegółowego rozeznania, przygotowanie optymalnego planu pomocy i udział w jego realizacji, jest też grupą wsparcia dla osób pomagających²⁰.

Kompleksowej pomocy ofiarom przemocy w rodzinie udzielają również ośrodki interwencji kryzysowej, które oferują wszystkie rodzaje i formy wsparcia. Celem interwencji kryzysowej jest pomoc ofierze w odzyskaniu zdolności do samodzielnego pokonywania pojawiających się trudności. Ofiary przemocy są traktowane indywidualnie, mogą liczyć na zapewnienie bezpieczeństwa, wsparcie psychologiczne, pomoc prawną, socjalną, medyczną, pomoc w konstruowaniu indywidualnego planu bezpieczeństwa oraz usamodzielnienia się²¹.

¹⁷ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. 2011 nr 209, poz. 1245).

¹⁸ H.D. Sassał, *Niebieskie Karty. Przewodnik do procedury interwencji wobec przemocy w rodzinie*, Warszawa 2006, s. 156.

¹⁹ Zespół interdyscyplinarny powołuje wójt, burmistrz albo prezydent miasta, zob. ustawa z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2010 nr 125, poz. 842).

²⁰ H.D. Sassał, *Niebieskie Karty...*, op. cit., s. 156.

²¹ *Ibidem*, s. 160.

Istnieje wiele różnorodnych form zapobiegania przemoc domowej. Jednym z elementów kompleksowych działań ukierunkowanych na zmianę postaw i zachowań osób stosujących przemoc w rodzinie jest oddziaływanie korekcyjno-edukacyjne, prowadzone w formie programów działań psychologicznych, edukacyjnych i socjalizacyjnych. Celem programów jest oddziaływanie korygujące niepożądane i szkodliwe zachowania i postawy sprawców przemoc, przez co ma się zmniejszyć ryzyko dalszego stosowania przemoc oraz zwiększyć zdolność do samokontroli agresywnych zachowań i do konstruktywnego współżycia w rodzinie. Edukacja sprawców oparta jest m.in. na różnych koncepcjach wyjaśniania przyczyn przemoc. Powinna ona również konfrontować wszystkie przekonania i postawy, przy pomocy których sprawcy usprawiedliwiają stosowanie przemoc. Realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie powinna być prowadzona z uwzględnieniem różnych grup sprawców przemoc, wyodrębnionych ze względu na sposób zakwalifikowania ich do uczestnictwa w programie. W szczególności dotyczy to programów dla osób: skazanych za czyny związane ze stosowaniem przemoc w rodzinie, odbywających karę pozbawienia wolności w zakładach karnych; zobowiązanych przez sąd w związku ze stosowaniem przemoc w rodzinie do uczestnictwa w programie; będących sprawcami przemoc w rodzinie, uczestniczących w terapii uzależnienia od alkoholu lub narkotyków prowadzonej w zakładach opieki zdrowotnej – w tym przypadku programy korekcyjno-edukacyjne mogą stanowić uzupełnienie podstawowej terapii; tych, które same podjęły decyzję o swym udziale w programie dzięki kontaktowi z instytucjami i organizacjami zajmującymi się przeciwdziałaniem przemoc w rodzinie – ze szczególnym uwzględnieniem programów dla rodziców i opiekunów stosujących przemoc wobec dzieci²².

PROBLEM PRZEMOCY W RODZINIE NA TERENIE POWIATU PRZEMYSKIEGO W LATACH 2015–2018

Ogólna charakterystyka powiatu przemyskiego

Powiat przemyski położony jest we wschodniej części województwa podkarpackiego. Od północy graniczy z powiatem jarosławskim i przeworskim,

²² A. Kawecki, *Lokalny system pomocy ofiarom przemoc w rodzinie. Studium na przykładzie powiatu przemyskiego*, Warszawa 2014, s. 255–256.

od zachodu z rzeszowskim i brzozowskim, zaś od południa z bieszczadzkim i sanockim. Wschodnią granicę obszaru powiatu, a równocześnie województwa podkarpackiego stanowi polsko-ukraińska granica państwa²³. Graniczne położenie powiatu to czynnik, który w sposób znaczący wpływa na gospodarkę. Powiat przemyski i miasto Przemyśl są obecnie najbardziej wysuniętym na wschód regionem Unii Europejskiej, który stanowi swego rodzaju łącznik pomiędzy Wschodem i Zachodem i odgrywa istotną rolę we współpracy transgranicznej z Ukrainą. Należy do największych powierzchniowo powiatów na terenie województwa podkarpackiego. Ukształtowanie terenu jest zróżnicowane. Południowa oraz zachodnia część powiatu zalicza się do terenów podgórskich. Znajduje się tu Pogórze Przemyskie przecięte doliną Sanu oraz licznymi mniejszymi ciekami wodnymi jego dorzecza²⁴.

Powiat przemyski zamieszkuje 74 440 osób, w tym 37 325 mężczyzn i 37 115 kobiet. Gęstość zaludnienia w powiecie wynosi 61 osób na 1 km² i jest blisko o połowę niższa od wskaźnika w województwie podkarpackim. Powiat przemyski posiada wyższy wskaźnik ludności w wieku przedprodukcyjnym (18,6%) niż województwo (tu 18,3%), natomiast niższy wskaźnik udziału ludności w wieku poprodukcyjnym (60–65 lat i więcej), wynoszący 17,3%. Wskaźnik osób w wieku produkcyjnym jest wyższy w powiecie (64,08%) niż w województwie (62,42%)²⁵.

Istotnym zjawiskiem demograficznym wpływającym na stan liczebności społeczeństwa powiatu są migracje ludności. W powiecie przemyskim występuje ujemne saldo migracji, wynoszące –123. Ogólnie stwierdza się stosunkowo wysoki napływ ludności na pobyt stały na teren powiatu, w 2017 roku było to 666 osób²⁶. Z terenu powiatu wyjeżdżają przede wszystkim mężczyźni, i są to najczęściej wyjazdy krótkookresowe²⁷.

O sytuacji na lokalnym rynku pracy świadczy poziom aktywności zawodowej mieszkańców. Współczynnik aktywności zawodowej informuje o stosunku osób aktywnych zawodowo w danym wieku do ogółu ludności

²³ *Strategia Rozwoju Powiatu Przemyskiego do 2020 r. Zrównoważony rozwój i włączenie społeczne*, Wydział Rozwoju Gospodarczego, Edukacji, Kultury i Promocji Starostwa Powiatowego w Przemyślu (oprac.), Przemyśl 2015, s. 8.

²⁴ *Ibidem*, s. 8–9.

²⁵ *Statystyczne Vademecum Samorządowca 2018. Powiat przemyski*, „Urząd Statystyczny w Rzeszowie”, https://rzeszow.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_podkarpackie/portrety_powiatow/powiat_przemyski.pdf (dostęp: 17.04.2019).

²⁶ *Ibidem*..

²⁷ *Strategia Rozwoju...*, op. cit., s. 30.

w tym wieku. W powiecie przemyskim na koniec 2017 roku (bez uwzględnienia podmiotów gospodarczych o liczbie pracowników do 9 osób oraz osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie) aktywnych zawodowo było 6 348 mieszkańców, co stanowi zaledwie 13,3% ludności powiatu w wieku produkcyjnym. Jest to wynik o ponad połowę mniejszy w porównaniu ze średnią wartością województwa (34,1%)²⁸.

Sytuacja na powiatowym rynku pracy jest trudna z uwagi na brak większych podmiotów gospodarczych, w których mieszkańcy powiatu mogliby znaleźć zatrudnienie. Spowodowało to wystąpienie zjawiska bezrobocia i zubożenia lokalnej społeczności. Bezrobocie pojawiło się na początku lat 90. w wyniku restrukturyzacji, prywatyzacji i grupowych zwolnień, jakie miały miejsce w większych zakładach pracy na terenie powiatu. Według stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku liczba zarejestrowanych bezrobotnych wyniosła 4068 osób (z czego kobiety stanowiły 50,9%) przy stopie bezrobocia na poziomie 14,7%²⁹.

Problemem są też osoby nieaktywne zawodowo, które nigdy nie pracowały, szczególnie kobiety, które prowadziły gospodarstwa domowe i nie podjęły pracy zawodowej. Dodatkowe trudności powoduje także rolniczy charakter powiatu – rolnictwo jest rozdrobnione, nie przynosi dodatkowych miejsc pracy ani dochodów. Szansą dla mieszkańców terenów wiejskich jest w tym przypadku rozwój usług związanych z turystyką, w szczególności tworzenie gospodarstw agroturystycznych. Coraz częściej też mieszkańcy powiatu podejmują samozatrudnienie, zakładają własną działalność gospodarczą, w szczególności dotyczy to osób, które wracają z emigracji zarobkowej³⁰.

Skala zjawiska przemocy na terenie powiatu przemyskiego

Przemoc domowa jest zjawiskiem często ukrywanym, informacja o niej trafia do organów ścigania oraz organizacji służących pomocą tylko w wyjątkowo poważnych okolicznościach. Jest to zjawisko trudne w ocenie, gdyż nie wszystkie przypadki są znane ze statystyki skazań czy z przeprowadzanych badań w tym zakresie, dlatego przedstawione dane niezupełnie mogą odpowiadać rzeczywistości. Skala przemocy jest z pewnością większa, niż wskazują na to dane statystyczne, z tego powodu, że ofiary mają liczne

²⁸ *Statystyczne Vademecum...*, op. cit.

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ *Strategia Rozwoju...*, op. cit., s. 40.

bariery w przyznawaniu się do doświadczonej krzywdy, często usprawiedliwiają one zachowanie sprawcy, obwiniając siebie za zaistniałą sytuację, a także nie są świadome swoich praw i nie umieją się stosownie odnaleźć w sytuacji, w której się znalazły³¹.

Z analizy dotyczącej liczby prowadzonych przez Gminny Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Przemysłu procedur przeciwdziałania przemocy „Niebieskie Karty” i powodów przyznawania pomocy (przemoc i alkoholizm) przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Przemysłu wynika, że problem przemocy jest ciągle poważnym zagrożeniem dla prawidłowego funkcjonowania rodzin. Częstotliwość tego zjawiska oraz liczbę rodzin i osób poszkodowanych w jego wyniku w latach 2015–2018 obrazują tabele nr 1 i 2³².

TABELA 1. LICZBA RODZIN DOTKNIĘTYCH PRZEMOCĄ W LATACH 2015–2018 I CZĘSTOTLIWOŚĆ ZDARZEŃ PRZEMOCOWYCH

Rok	Liczba rodzin, w których występuje zjawisko przemocy w rodzinie	Częstotliwość zdarzeń		
		1 raz w roku	od 2 do 5 razy w roku	6 razy i więcej
2015	25	9	14	2
2016	28	10	15	3
2017	25	11	10	4
2018	35	31	4	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów udostępnionych przez GOPS w Przemysłu.

Analizując dane zebrane w tabeli nr 1, możemy powiedzieć, że zjawisko przemocy domowej w omawianym okresie utrzymywało się na podobnym poziomie. W 2015 roku przemoc występowała w 25 rodzinach, w 2016 roku zarejestrowano 28 przypadków, a w 2017 roku – ponownie 25.

³¹ B.M. Kałdon, *Charakterystyka spraw o przestępstwa przeciwko rodzinie*, „Forum Pedagogiczne UKSW” 2011, nr 1/2011, s. 187.

³² Gminny Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Przemysłu, *Przeciwdziałanie Przemocy w Rodzinie oraz Ochrona Ofiar Przemocy w Rodzinie w 2018 r.* (sprawozdanie).

Zdecydowany wzrost zjawiska przemocy obserwujemy w roku 2018, kiedy to odnotowano 35 takich przypadków. W 61 przypadkach przemoc miała miejsce w rodzinie tylko raz w roku, w 43 możemy mówić o przemoc, która występowała od 2 do 5 razy w roku, z kolei w 9 rodzinach miała ona miejsce 6 razy i więcej.

Dane dotyczące osób poszkodowanych w wyniku przemocy w rodzinie przedstawia tabela nr 2.

TABELA 2. LICZBA OSÓB POSZKODOWANYCH W WYNIKU PRZEMOCY W RODZINIE

Rok	Liczba osób poszkodowanych ogółem	Kobiety			Mężczyźni			Dzieci			
		Ogółem	Z tego:		Ogółem	Z tego:		Ogółem	Z tego:		
			Osoby starsze	Osoby niepełnosprawne		Osoby starsze	Osoby niepełnosprawne		do 13 roku życia	od 14 do 18 lat	niepełnosprawne
2015	62	26	6	2	11	3	0	25	14	11	0
2016	69	28	8	4	14	5	2	27	15	10	2
2017	43	21	1	2	4	0	0	18	8	10	0
2018	52	35	2	1	3	1	0	14	7	7	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów udostępnionych przez GOPS w Przemysłu.

Z tabeli nr 2 wynika, że największa grupa poszkodowanych to kobiety. W latach 2015–2018 było ich 110: w 2015 roku – 26, w 2016 – 28, w 2017 – 21, a w 2018 – 35 kobiet. Na drugim miejscu wśród poszkodowanych są dzieci – odnotowano tu 84 przypadki. Jeśli wprowadzimy rozróżnienie ze względu na wiek, to najwięcej poszkodowanych stanowią dzieci do 13 roku życia – były ofiarami 44 razy. Liczba dzieci poszkodowanych w wieku od 14 do 18 lat nie jest o wiele niższa – wynosi 38.

Na podstawie danych Komendy Miejskiej Policji w Przemyślu określono liczbę ofiar przemocy w rodzinie w powiecie przemyskim w latach 2015–2018, wykazanych w procedurze „Niebieskie Karty”. Dane przedstawia tabela nr 3.

TABELA 3. OFIARY PRZEMOCY W RODZINIE W LATACH 2015–2018, WYKAZANE W PROCEDURZE „NIEBIESKIE KARTY”

Rok	Liczba sporządzonych niebieskich kart	Liczba pokrzywdzonych w wyniku przemocy			
		Ogółem	Kobiety	Mężczyźni	Nieletni
2015	60	63	57	4	2
2016	40	44	38	5	1
2017	70	85	67	9	9
2018	79	94	72	11	11
Ogółem	249	286	234	29	23

Źródło: opracowanie na podstawie materiałów udostępnionych przez Komendę Miejską Policji w Przemyślu.

Łącznie, jak wynika z danych zawartych tabeli nr 3, w omawianych latach pokrzywdzonych było 286 osób, w tym 234 kobiety, 29 mężczyzn i 23 nieletnich. Sporządzono 249 niebieskich kart: w 2015 roku założono 60 niebieskich kart, w 2016 roku – 40, w 2017 roku – 70, zaś w 2018 roku – 79.

Literatura przedmiotu zawiera wiele analiz koncentrujących się na czynnikach generujących przemoc w rodzinie, z których wynika, iż dysfunkcjonalność rodziny polega między innymi na sztywnym układzie ról i modelowej strukturze patriarchalnej. Role płciowe są określone w sposób tradycyjny, matki rzadko pracują poza domem, a kobiety pozbawione są praw osobistych. Ojciec utrzymuje kontrolę nad żoną i córką³³. Warto więc przyjrzeć się, kto jest sprawcą przemocy. Obrazuje to tabela nr 4.

³³ K. Marzec-Holka, *Przemoc seksualna wobec dziecka. Studium pedagogiczno-kryminologiczne*, Kraków 2011, s. 62.

TABELA 4. SPRAWCY PRZEMOCY DOMOWEJ NA TERENIE POWIATU PRZEMYSKIEGO W LATACH 2015–2018

Rok	Liczba sprawców przemocy domowej			
	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni	Nieletni
2015	60	2	58	0
2016	40	3	37	0
2017	74	10	64	0
2018	79	6	73	0
Ogółem	253	21	232	0

Źródło: opracowanie na podstawie materiałów udostępnionych przez Komendę Miejską Policji w Przemyślu.

Jak wynika z danych zawartych tabeli nr 4, w latach 2015–2018 w zdecydowanej większości sprawcami przemocy domowej byli mężczyźni (aż w 232 przypadkach), natomiast tylko 21 razy były to kobiety. Nie odnotowano przypadków, w których sprawcami przemocy byli nieletni³⁴.

W kontekście zaprezentowanych informacji ciekawe wydaje się przeanalizowanie rodzajów przemocy domowej. Szczegółowe dane na ten temat zebrano w tabeli nr 5.

³⁴ A. Kawecki, *Lokalny system...*, op. cit., s. 239.

TABELA 5. RODZAJE PRZEMOCY DOMOWEJ WSKAZANE W NIEBIESKICH KARTACH ZAŁOŻONYCH PRZEZ KOMENDĘ MIEJSKĄ POLICJI NA TERENIE POWIATU PRZEMYSKIEGO W LATACH 2015–2018

Rok	Rodzaje przemocy domowej					
	Ogółem	Przemoc fizyczna	Przemoc psychiczna	Przemoc seksualna	Przemoc ekonomiczna	Inny rodzaj przemocy
2015	104	40	54	3	0	7
2016	48	21	26	0	0	1
2017	126	47	50	1	0	28
2018	95	39	55	1	0	0
Ogółem	373	147	185	5	0	36

Źródło: opracowanie na podstawie materiałów udostępnionych przez Komendę Miejską Policji w Przemyślu.

Według danych zebranych w tabeli nr 5 odnotowano łącznie 373 sytuacje dotyczące przemocy domowej. Najczęściej wskazywanym w niebieskich kartach rodzajem przemocy była przemoc psychiczna. W omawianym okresie ten rodzaj przemocy występował 185 razy. Na drugim miejscu wskazano przemoc fizyczną – dotyczyła 147 przypadków. Inne rodzaje przemocy wystąpiły 36 razy, a przemoc seksualna miała miejsce 5-krotnie.

Warto zwrócić uwagę na to, jak duża liczba osób poszkodowanych korzystała z pomocy Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Korytnikach (powiat przemyski) w latach 2015–2018.

TABELA 6. KLIENCI STACJONARNI SPECJALISTYCZNEGO OŚRODKA WSPARCIA DLA OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE W KORYTNIKACH W LATACH 2015–2018

Rok	Liczba ofiar przemocy domowej korzystającej ze wsparcia SOW w formie stacjonarnej			
	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni	Dzieci
2015	46	19	0	27
2016	42	19	0	23
2017	33	15	0	18
2018	40	18	0	22
Ogółem	161	71	0	90

Źródło: materiały udostępnione przez Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Korytnikach.

Jak wynika z danych zawartych w tabeli nr 6, w latach 2015–2018 pomoc w Specjalistycznym Ośrodku Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Korytnikach uzyskało 161 osób, w tym 90 dzieci i 71 kobiet. Z pomocy nie skorzystał natomiast żaden mężczyzna. Spowodowane może to być tym, że w większości przypadków mężczyźni byli sprawcami, a nie ofiarami przemocy (tabele nr 3 i 4).

TABELA 7. PŁEĆ KLIENTÓW STACJONARNYCH SPECJALISTYCZNEGO OŚRODKA WSPARCIA DLA OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE W KORYTNIKACH W LATACH 2015–2018

Płeć	kobieta	mężczyzna
Liczba klientów	161	0

Źródło: materiały udostępnione przez Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Korytnikach.

Z danych przedstawionych w tabeli nr 7 wynika, że kobiety stanowiły 100% ogółu poszkodowanych korzystających z pomocy ośrodka.

TABELA 8. MIEJSCE ZAMIESZKANIA KLIENTÓW STACJONARNYCH SPECJALISTYCZNEGO OŚRODKA WSPARCIA DLA OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE W KORYTNIKACH W LATACH 2015–2018

Miejsce zamieszkania	miasto	wieś
Liczba klientów	126	35

Źródło: SOW w Korytnikach.

Analizując dane zamieszczone w tabeli nr 8, stwierdza się, że w zdecydowanej większości ofiary przemocy, które korzystały z pomocy ośrodka w formie stacjonarnej, to osoby mieszkające w mieście – było to 126 osób (78%), natomiast 35 osób to mieszkanki terenów wiejskich (22%).

TABELA 9. WIEK KLIENTÓW STACJONARNYCH SPECJALISTYCZNEGO OŚRODKA WSPARCIA DLA OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE W KORYTNIKACH W LATACH 2015–2018

Przedział wiekowy	14–18 lat	19–40 lat	41–60 lat	61–64 lat	65–70 lat	70 i więcej
Liczba klientów	0	72	71	18	0	0

Źródło: materiały udostępnione przez Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Korytnikach.

Z danych zebranych w tabeli nr 9 wynika, że dominującymi przedziałami wiekowymi wśród osób korzystających ze wsparcia ośrodka były grupy 19–40 lat (72 osoby, co stanowi 45% ogółu) oraz 41–60 lat (71 osób – 44% badanych). Najmniejsza grupa – 18 osób – to te w przedziale wiekowym 61–64 lata (11%). Natomiast grupy wiekowe 14–18 lat, 65–70 lat oraz powyżej 71 lat nie zostały odnotowane.

Warto w tym miejscu zbadać, jakie wykształcenie posiadają osoby korzystające z pomocy ośrodka. Dane te przedstawia tabela nr 10.

TABELA 10. WYKSZTAŁCENIE KLIENTÓW STACJONARNYCH SPECJALISTYCZNEGO OŚRODKA WSPARCIA DLA OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE W KORYTNIKACH W LATACH 2015–2018

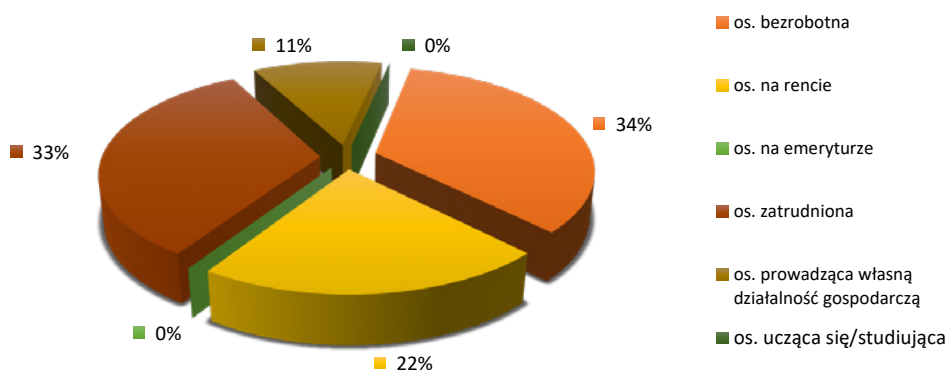
Rodzaj wykształcenia	podstawowe	gimnazjalne	zawodowe	średnie	wyższe lic. lub inż.	wyższe mgr
Liczba klientów	0	16	48	65	32	0

Źródło: materiały udostępnione przez Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Korytnikach.

Z zestawienia wynika, że wykształcenie średnie posiada 65 osób (40%), zawodowe – 48 osób (30%), 32 osoby (20%) mają wykształcenie wyższe licencjackie lub inżynierskie, a 16 osób (10%) – gimnazjalne. Nie odnotowano wśród badanych nikogo z wykształceniem podstawowym i wyższym magisterskim.

Analizie został poddany również status zawodowy osób korzystających ze wsparcia Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Korytnikach. Jej wyniki przedstawia wykres 1.

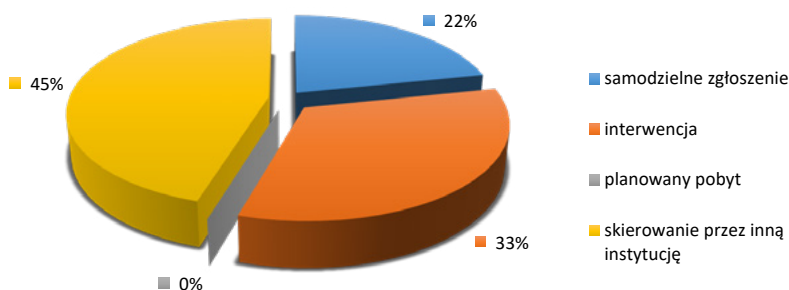
WYKRES 1. STATUS ZAWODOWY KLIENTÓW STACJONARNYCH SPECJALISTYCZNEGO OŚRODKA WSPARCIA DLA OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE W KORYTNIKACH W LATACH 2015–2018

Źródło: materiały udostępnione przez Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Korytnikach.

Według danych przedstawionych na wykresie nr 1 status zawodowy osób korzystających z pomocy SOW przedstawia się następująco: najwięcej, bo 34%, stanowią osoby bezrobotne, 33% to osoby zatrudnione, 22% – będące na rencie, a 11% klientów SOW prowadzi własną działalność gospodarczą. Nie odnotowano osób, które się kształcą.

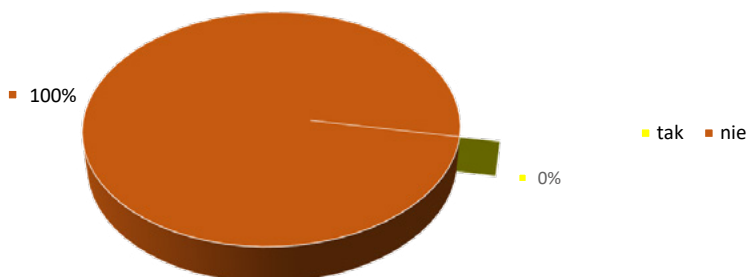
WYKRES 2. SPOSÓB ZGŁASZANIA SIĘ KLIENTÓW STACJONARNYCH DO SPECJALISTYCZNEGO OŚRODKA WSPARCIA DLA OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE W KORYTNIKACH W LATACH 2015–2018

Źródło: materiały udostępnione przez Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Korytnikach.

Jak pokazuje wykres nr 2, spośród klientek, które w latach 2015–2018 trafiły do ośrodka w Korytnikach, 45% zostało do niego skierowanych przez inną instytucję, 33% zostało przyjętych w wyniku interwencji, a 22% stanowiły kobiety, które zgłosiły się samodzielnie.

WYKRES 3. WYSTĘPOWANIE PRZEMOCY W RODZINACH KLIENTÓW STACJONARNYCH SPECJALISTYCZNEGO OŚRODKA WSPARCIA DLA OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE W KORYTNIKACH W LATACH 2015–2018

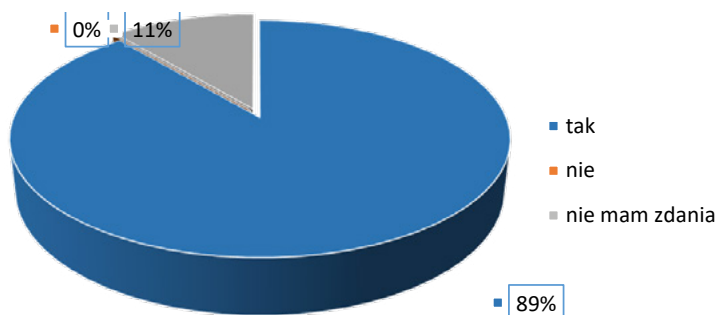

Źródło: materiały udostępnione przez Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Korytnikach.

Z powyższego wykresu wynika, że wszystkie osoby, które trafiły do SOW w Korytnikach w latach 2015–2018, zapytane o występowanie przemocy w ich rodzinach zaprzeczyły jej.

Wynikać to może z faktu, że w większości nasze społeczeństwo uważa, że rodzina z trudnościami w życiu, w małżeństwie, z problemami z dziećmi powinna sobie radzić sama, bez interwencji z zewnątrz – i w wielu rodzinach tak właśnie jest. Do wielu aktów przemocy dochodzi w czterech ścianach domu, a tylko nieliczne krzywdzone osoby decydują się na podjęcie działań zmierzających do powstrzymania tej przemocy (co potwierdza wykres nr 2). Osobom tym trudno mówi się o własnych przeżyciach ze względu na obojętność środowiska, brak tolerancji i małą wiedzę z zakresu pomocy ofiarom. Kobiety wstydzą się opowiadać, jak były poniżane, wykorzystywane, jak sprawca manipulował otoczeniem, aby nie wierzyło, że tak jest. Dzieci natomiast obawiają się o swój los, o to, co się z nimi stanie, gdy agresywny rodzic będzie musiał ponieść konsekwencje swojego działania. Boją się i zaprzeczają oczywistym faktom.

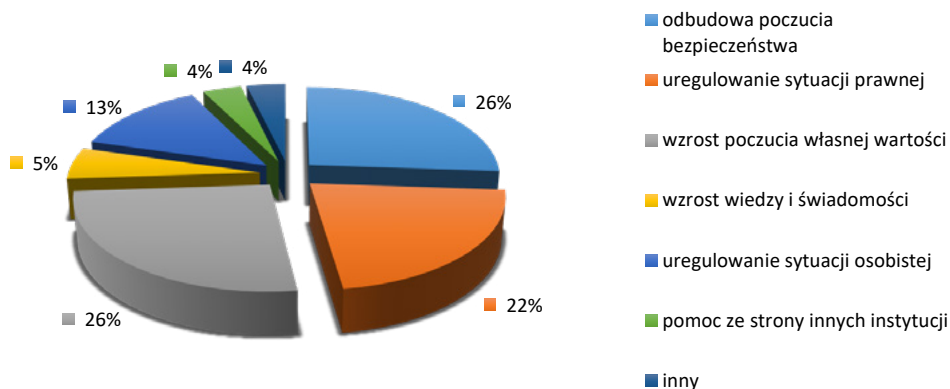
WYKRES 4. ZMIANA SYTUACJI ŻYCIOWEJ KLIENTÓW STACJONARNYCH POPRZEZ POBYT W SPECJALISTYCZNYM OŚRODKU WSPARCIA DLA OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE W KORYTNIKACH W LATACH 2015–2018

Źródło: materiały udostępnione przez Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Korytnikach.

Jak wynika z wykresu 4, mimo że wszystkie klientki zaprzeczyły występowaniu przemocy w ich rodzinach (wykres nr 3), aż 89% z nich stwierdziło, że pobyt w ośrodku zmienił ich sytuację życiową, natomiast 11% stanowiły osoby, które określiły odpowiedź „nie mam zdania”. Co ciekawe, nie zanotowano odpowiedzi negatywnych.

WYKRES 5. SPOSÓB ZMIANY SYTUACJI ŻYCIOWEJ POPRZEZ POBYT KLIENTÓW STACJONARNYCH W SPECJALISTYCZNYM OŚRODKU WSPARCIA DLA OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE W KORYTNIKACH W LATACH 2015–2018

Źródło: materiały udostępnione przez Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Korytnikach.

Wśród klientek, których sytuacja życiowa uległa zmianie, najczęściej spotykaną odpowiedzią na pytanie, w jaki sposób to się stało, jest odbudowa poczucia bezpieczeństwa (26%) i wzrost poczucia własnej wartości (26%), dalej znalazły się takie odpowiedzi, jak: uregulowanie sytuacji prawnej (22%), uregulowanie sytuacji osobistej (13%), wzrost wiedzy i świadomości na temat np. przemocy, metod wychowawczych czy uzależnień (5%), pomoc ze strony innych instytucji (4%) oraz inne, w tym determinacja i dążenie do wytyczonego celu (4%).

ZAKOŃCZENIE

Dom rodzinny powinien być miejscem bezpiecznym, do którego chętnie wracamy, w którym jesteśmy kochani, chciani, chronieni, gdzie odzyskujemy siły po dniu pracy lub nauki. Jednak dla wielu ludzi dom nie jest bezpieczną i spokojną przystanią – jest miejscem, gdzie doznają wielu cierpień fizycznych, psychicznych i seksualnych.

Przemoc domowa to poważny problem społeczny i rodzinny. „Destrukcyjna siła niszczy cały system rodzinny, rozsadza od środka, odbiera poczucie bezpieczeństwa i możliwość prawidłowego rozwoju najmłodszym członkom rodziny. Niesie ze sobą ryzyko dziedziczenia przez dzieci zachowań przemocowych i powielania ich w dorosłym życiu. Niezwal-

czona przemoc przybiera na sile, utrwała się i eskaluje, niosąc negatywne konsekwencje dla uwikłanych w nią rodzin i dla całego społeczeństwa”³⁵.

„Osoby dotknięte problemem przemocy często zachowują się w sposób, który jest trudny do zrozumienia dla otoczenia. Bywa, że zmieniają zdanie, bronią osób, które stosują wobec nich przemoc, tłumaczą ich zachowanie. Osoby krzywdzone nierzadko pozostają bierne w podejmowaniu decyzji mogących zmienić ich sytuację, rezygnują z działania przekonane o jego bezskuteczności”³⁶.

Doświadczenie przemocy jest problemem złożonym. Pierwszy krok i sięgnięcie po pomoc przez osobę dotkniętą przemocą jest trudne. Wymaga pokonania przez nią własnych obaw o reakcję innych, strachu przed zmianami oraz konsekwencjami podjęcia działań³⁷.

BIBLIOGRAFIA

- Auleytner J., Głąbicka K., *Polityka społeczna pomiędzy opiekuńczością a pomocniczością*, Warszawa 2000.
- Adamski F., *Rodzina. Wymiar społeczno-kulturowy*, Kraków 2002.
- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2017–2020 w Gminie Sarnaki.
- Gminny Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Przemyślu, *Przeciwdziałanie Przemocy w Rodzinie oraz Ochrona Ofiar Przemocy w Rodzinie w 2018 r.* (sprawozdanie).
- Kaldon B.M., *Charakterystyka spraw o przestępstwa przeciwko rodzinie*, „Forum Pedagogiczne UKSW” 2011, nr 1/2011, s. 187–214.
- Kawecki A., *Lokalny system pomocy ofiarom przemocy w rodzinie. Studium na przykładzie powiatu przemyskiego*, Warszawa 2014.
- Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, sporządzona w Stambule dnia 11 maja 2011 r. (Dz. U. 2015 poz. 961).
- Lipowska-Teutsch A., *Wychować, wyleczyć, wyzwolić*, Warszawa 1998.
- Marzec-Holka K., *Przemoc seksualna wobec dziecka. Studium pedagogiczno-kryminologiczne*, Kraków 2011.
- Olak A., *Zjawisko przemocy w rodzinie*, Rzeszów 2007.

³⁵ Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Bielsk Podlaski na lata 2016–2021, s. 2.

³⁶ *Przemoc w rodzinie*, „Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bochni”, 27.01.2016, <http://www.mopsbochnia.pl/przemoc-w-rodzinie> (dostęp: 17.04.2019).

³⁷ Ibidem.

- Pospiszyl I., *Przemoc w rodzinie*, [w:] *Resocjalizacja*, t. 2, B. Urban, J.M. Stanik (red.), Warszawa 2007.
- Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Bielsk Podlaski na lata 2016–2021.*
- Przemoc w rodzinie*, „Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bochni”, 27.01.2016, <http://www.mopsbochnia.pl/przemoc-w-rodzinie> (dostęp: 17.04.2019).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. 2011 nr 209, poz. 1245).
- Ryś M., *Psychologiczne źródła dysfunkcji w małżeństwie i rodzinie*, [w:] *Rodzina polska u progu trzeciego tysiąclecia: materiały z sympozjum zorganizowanego przez Instytut Socjologii UKSW w dniach 17–18 listopada 2001 roku*, W. Majkowski (red.), Warszawa 2003.
- Sassal H.D., *Niebieskie Karty. Przewodnik do procedury interwencji wobec przemocy w rodzinie*, Warszawa 2006.
- Statystyczne Vademecum Samorządowca 2018. Powiat przemyski*, „Urząd Statystyczny w Rzeszowie”, https://rzeszow.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_podkarpackie/portrety_powiatow/powiat_przemyski.pdf (dostęp: 17.04.2019).
- Strategia Rozwoju Powiatu Przemyskiego do 2020 r. Zrównoważony rozwój i włączenie społeczne*, Wydział Rozwoju Gospodarczego, Edukacji, Kultury i Promocji Starostwa Powiatowego w Przemyśle (oprac.), Przemyśl 2015.
- Szlendak T., *Socjologia rodziny. Ewolucja, historia i zróżnicowanie*, Warszawa 2012.
- Szczepański J., *Elementarne pojęcia socjologii*, Warszawa 1970.
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. 2005 nr 180, poz. 1493).
- Ustawa z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2010 nr 125, poz. 842).
- Wrona G., *Konflikt a przemoc. Zastosowanie art. 207 §1 kk w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie*, Warszawa 2016.

CITE THIS ARTICLE AS:

K. Żołyński, *Przemoc jako zagrożenie bezpieczeństwa współczesnej rodziny na przykładzie powiatu przemyskiego w latach 2015–2018*, „Kultura Bezpieczeństwa” 2019, nr 35, s. 124–148, DOI: 10.5604/01.3001.0014.0256.

Licence: This article is available in Open Access, under the terms of the Creative Commons License Attribution 4.0 International (CC BY 4.0; for details please see <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided that the author and source are properly credited. Copyright © 2019 University of Public and Individual Security “Apeiron” in Cracow